

PADDENSTOELEN EN HET BEHEER VAN NATUURGEBIEDEN

Bart van Tooren, Nynke van der Ploeg en Paul Dirks

Ver. Natuurmonumenten, Afd. Kwaliteitszorg Natuurbeheer
Postbus 9955, 1243 ZS 's-Graveland
b.vantooren@natuurmonumenten.nl

van Tooren, B.F., van der Ploeg, N. & Dirks, P. 2006. Fungi and the management of nature reserves. *Coolia* 49(1): 1–3.

It was investigated if fungi are taken into account in the management of nature reserves of the 'Vereniging Natuurmonumenten', a society with ca. 320 nature reserves in the Netherlands, in total about 90.000 hectares. In the central library of Natuurmonumenten 287 documents were found with information about the presence of fungi in these reserves. 86 of these documents dated from 1999 to 2005, dealing with 47 reserves. 13 of these 86 documents contained suggestions for the management of the reserves. When asking wardens of the reserves, it appeared that almost all were interested to perform specific management activities for rare fungi. Six of these wardens were actively involved in fungi-specific management. It is concluded that there is more attention for fungi in the management than expected. More suggestions about the management of fungi in reports and more personal contact can even increase the specific management for fungi.

Recent verscheen bij de KNNV een boekje over paddenstoelvriendelijk natuurbeheer (Keizer, 2003). Ook in 1994 was bij de KNNV al een uitgave over dit onderwerp verschenen (Kuyper, 1994).

Wordt er, wellicht mede door deze uitgaven, in het beheer nu ook daadwerkelijk rekening gehouden met paddenstoelen? Vanouds is het beheer immers vooral gericht op broedvogels, flora en vegetatie, al worden de laatste jaren ook andere groepen in het beheer betrokken.

De afdeling Kwaliteitszorg Natuurbeheer van Natuurmonumenten heeft hier een klein onderzoek naar uitgevoerd. Centraal stond de vraag of in het beheer van de gebieden van Natuurmonumenten expliciet rekening wordt gehouden met paddenstoelen. De veronderstelling was dat dit in de praktijk maar zelden het geval zou zijn, ook omdat paddenstoelen in de natuurvisies voor een gebied vrijwel nergens expliciet in de doelstellingen worden genoemd.

Het is natuurlijk de vraag wat verstaan wordt onder 'rekening houden met paddenstoelen' in het beheer. Zo kan daar ook het laten liggen van dode bomen toe gerekend worden. Wij hebben dat echter beschouwd als een reguliere maatregel in het bosbeheer. Alleen de maatregelen die expliciet zijn bedoeld voor paddenstoelen zijn meegenomen.

Veel inventarisatiegegevens over paddenstoelen bekend?

Er zijn in de centrale bibliotheek van Natuurmonumenten 287 documenten aanwezig met gegevens over paddenstoelen in de gebieden van Natuurmonumenten (stand februari 2005). Van deze documenten zijn er 86 van 1999 of jonger. Circa 30% is dus van de laatste vijf jaar! We hebben alleen deze rapporten uit de centrale bibliotheek in beschouwing genomen, hoewel het ons bekend is dat andere rapporten soms alleen bij beheerders aanwezig zijn.

Bij onze verdere analyse hebben we beheereenheden als uitgangspunt genomen. Natuurmonumenten heeft haar ca. 320 gebieden verdeeld over 36 beheereenheden. Van 47 gebieden, verdeeld over 20 beheereenheden, zijn inventarisatierapporten aanwezig vanaf

1999. In 13 van deze gebieden, behorende tot 7 beheereenheden, is aan de inventarisatiegegevens ook advies gekoppeld omtrent het beheer. Soms is dit beperkt tot een enkele algemene zin, soms is het uitgebreid. Meestal waren de adviezen te algemeen geformuleerd om concreet te toetsen of ze waren opgevolgd. Van de overige 34 gebieden zijn soms wel zeer uitgebreide lijsten paddenstoelen als verslag ingestuurd, maar is dit niet voorzien van een beheeradvies.

Aandacht voor paddenstoelen in het beheer?

Wij hebben medewerkers van 11 van de 20 beheereenheden met één of meer recente inventarisatierapporten, waaronder alle beheereenheden waarbij ook sprake was van een beheeradvies, gevraagd of men in het beheer rekening hield met paddenstoelen. In de 9 niet nader onderzochte beheereenheden werd door ons de kans op specifiek beheer voor paddenstoelen klein geacht.

In 6 van deze 11 beheereenheden wordt expliciet rekening gehouden met paddenstoelen in het beheer. Soms maar op één klein plekje, soms in meerdere gebieden binnen de beheereenheid. De maatregelen variëren van het bewust niet omvormen en geheel met rust laten van stukjes dennenbos (Nationaal Park Schiermonnikoog), een zeer bewust uitgevoerd maaieregime op lanen ('s-Gravelandse landgoederen, Graafschap), het rekening houden met de stekelzwammen (Leusveld) tot een uitvoerig monitoringprogramma met er aan gekoppelde maatregelen (Schaelsberghebos). In de bibliotheek zijn geen gegevens aanwezig vanaf 1999 over landgoed Vennebroek in Noord-Drenthe, maar van dit gebied is bekend dat er een speciaal soort steenslag gebruikt wordt bij eventueel herstel van verharding van paden in verband met de gewenste uitspoeling van kalkrijk materiaal.

In al deze gevallen zijn de maatregelen gebaseerd op overleg met de inventariseerders. In 9 van de 11 ondervraagde beheereenheden was er dan ook incidenteel tot regelmatig contact met de inventariseerders. Vrijwel alle ondervraagde medewerkers waren bekend met de uitgevoerde inventarisaties in hun gebieden.

Top-200

Van de 'Top-200' van belangrijkste kilometerblokken in Nederland voor paddenstoelen (Jalink, 1999) zijn er 36 waarin gebieden van Natuurmonumenten gelegen zijn, waarbij het in totaal om 16 gebieden gaat. Voorbeelden zijn Schiermonnikoog, Voorne's Duin, Duin en Kruidberg in Nationaal Park Zuid-Kennemerland, de 's-Gravelandse landgoederen en het Hulshorsterzand. Opvallend is dat van 8 van deze 16 'Top-200' gebieden vanaf 1999 geen inventarisatiegegevens meer in de bibliotheek zijn opgenomen. Er zijn in dat geval wel steeds oudere gegevens aanwezig. Gelukkig betekent dat tevens dat van 8 van de 16 gebieden wel recente gegevens in de bibliotheek aanwezig zijn. Het kan natuurlijk zijn dat gegevens wel bij de beheerteams zijn terecht gekomen maar niet in de centrale bibliotheek van Natuurmonumenten. Ook kan het zijn dat recente gegevens alleen te vinden zijn in de database van de NMV.

Meetnet

In de bibliotheek van Natuurmonumenten zijn slechts van enkele gebieden gegevens te vinden die verzameld worden in het kader van het tot het Netwerk Ecologische Monitoring behorende paddenstoelenmeetnet. Blijkbaar gaan deze gegevens vooral naar de betreffende database, en wellicht ook naar de beheerder. In totaal zijn er in de gebieden van Natuurmonumenten ca. 70 meetnetpunten (opgave M. Veerkamp). Ook diverse mede-

werkers van Natuurmonumenten werken mee aan deze meetnetten, al dan niet in werktijd. Hoewel de meetnetten bedoeld zijn om een landelijk beeld te kunnen geven van het wel en wee van een soort, kunnen er wellicht op termijn ook beheeradviezen uit voortvloeien. Wellicht is het zinvol af en toe een samenvattend rapportje te maken voor de beheerders?

Conclusies

Er wordt in meer gebieden van Natuurmonumenten dan wij vooraf dachten expliciet rekening gehouden met paddenstoelen. Inmiddels weten we dat ook in enkele niet ondervraagde beheereenheden expliciet rekening wordt gehouden met paddenstoelen en/of dat de beheerders daar graag toe bereid zijn. Zonder uitzondering gaven de geïnterviewde medewerkers aan ook belangstelling voor dit onderwerp te hebben. Steeds kregen we behulpzame en enthousiaste reacties tijdens onze 'bliksemenquête'. Niet onvermeld mag blijven dat de vele personele veranderingen in de beheereenheden gedurende de laatste 10 jaar hier waarschijnlijk ook positief aan hebben bijgedragen.

Overigens zijn wij ons er zeer van bewust dat het ook nog regelmatig voorkomt dat getroffen beheermaatregelen strijdig zijn met het belang van paddenstoelen, ook op plaatsen waar aandacht voor paddenstoelen gezien de grote waarde wel gewenst zou zijn.

De resultaten geven aan dat het zeer zinvol is om bij het insturen van inventarisatieverslagen meer aandacht te geven aan het geven van adviezen voor het beheer. Nu was dat immers slecht in een kwart van de verslagen het geval. Beheerders geven steeds aan deze adviezen wel op prijs te stellen. Wat ons opviel is dat in menig verslag lange lijsten met aangetroffen paddenstoelen worden gepresenteerd, maar dat er geen enkele toelichting op wordt gegeven. Met betrekkelijk weinig moeite had in zo'n verslag het enthousiasme voor paddenstoelen kunnen worden bevorderd.

Een andere opvallende conclusie is dat niet van alle Top-200 gebieden bij Natuurmonumenten recente inventarisatiegegevens bekend lijken te zijn, laat staan dat er beheeradviezen worden gegeven. Ook hier is nog verbetering mogelijk. Door een goede uitwisseling van informatie tussen beheerders en inventariseerders is de kans immers veel groter dat de waarde voor paddenstoelen behouden blijft of zelfs vergroot kan worden.

Wat dat laatste betreft kunnen ook de meetnetten een belangrijke rol spelen. De monitoring vindt immers vooral plaats op plekken die van belang zijn voor paddenstoelen. Dan mag ook een goede overdracht van resultaten naar de beheerder verondersteld worden, incl. gerichte adviezen om deze waarde te behouden. Gelukkig bleken er in 9 van de 11 ondervraagde beheereenheden inderdaad regelmatig contacten te zijn tussen de inventariseerders en medewerkers van het beheerteam.

Mycologen lijken meer voor het behoud van paddenstoelen te kunnen doen dan zij misschien zelf denken!

Literatuur

- Jalink, L. 1999. Op zoek naar de mycologische kroonjuwelen van Nederland. I. De 200 meest waardevolle kilometerhokken. *Coolia* 42 (3): 143-162 (update in 2002, niet gepubliceerd).
- Keizer, P.J. 2003. Paddenstoelvriendelijk natuurbeheer. St. Uitgeverij KNNV.
- Kuyper, Th. (red.) 1994. Paddenstoelen en natuurbeheer: wat kan de beheerder? *Wetensch. Meded. KNNV* 212.